

Den lilla staden. Den stora naturen. Den nya andan.

- En uppsats om hur kulturutbudet får lida av en ekonomisk kris.



Linköpings universitet

En B-uppsats av:

Yvonne Olofsson

Marcus Åberg

Handledare: Khalid Khayati

Table of Contents

Den lilla staden. Den stora naturen. Den nya andan.	1
Inledning.....	3
Syfte.....	5
Frågeställning	5
Avgränsning	6
Teori.....	7
Metod.....	11
Steg 1 - Lokalnivå	11
Steg 2 – Regeringsnivå	11
Steg 3 – Globalnivå	11
Material	12
Referenslista.....	14

Inledning

September 2008 och en kris har sin början när flera av de största bankerna i USA tvingas gå i konkurs efter att de lånat ut pengar till folk som inte har råd att kunna betala tillbaka. Detta ras har sin grund i finansvärlden men gör avtryck på andra områden, nästintill allt i samhället och dess utveckling som gått i en positiv förändring vänds om helt till nedåtgående siffror. Nu kommer ett tungt bakslag inte bara i USA utan hela världen blöder ekonomiskt där nedskärningarna är många var man än befinner sig. Ett område som genomgår en tung tid, rent ekonomiskt, är kulturen och utbudet försämras avsevärt enligt många till följd av denna kris. Lågkonjunktur är något som återkommer med jämna mellanrum men skillnaden idag är att vi påverkas på ett helt annat sätt när vi lever i en globaliserad värld.

September 2008 har gett avtryck på hur politiker arbetar kring dessa frågor vad gäller kulturutbudet, även på lokalnivå. Till följd av dessa nedskärningar som beror på finanskrisen väcktes en debatt kring utbudet och vilken viktig roll den har för ett fungerande samhälle. I regeringsarbetet har kulturen fått en allt större plats i diskussioner även i media har debatten varit stor kring området. Att en finanskris kan väcka detta engagemang i Sverige är intressant i flera avseenden. Kanske flyttas fokus från vissa frågor under en kris för att lämna plats till nya frågor, där kulturutbudet nu fått en viktig roll. Dels hur det ser ut i dagsläget men även hur det kommer se ut i det framtida arbetet. Under de senaste åren har flera förändringar skett inom kulturpolitiken. Från hur de arbetade med denna fråga tidigare fram till det nya och så även i år som en ny proposition lades fram med namnet "Tid för kultur". En annan fråga som väcks är på vilket sätt den lilla platsen påverkas från en global händelse.

I denna uppsats diskuterar vi kring denna fråga, hur en global händelse påverkar den lilla staden, i detta fall Söderhamn. Med utgångspunkt från den händelse som skedde september 2008 i USA studeras Söderhamn och hur de arbetar med frågorna kring kulturutbudet samt hur deras arbete påverkats av de yttre förändringarna. I en globaliserad värld påverkas den minsta av en stor händelse, men på vilket sätt och vad ger det för konsekvenser?

Denna uppsats behandlar dessa frågor.

Bakgrund

I denna uppsats har vi valt att studera hur finanskrisen har påverkat kulturutbudet som vi får serverat idag och på vilket sett detta gett konsekvenser i den kulturella produktionen. Vi väljer att studera svalvågorna av den finanskris som slog till hösten 2008 som gav ett avtryck i hela världen. Vi har tidigare arbetat med kultur och mediegestaltning i en globaliserad värld och vi tycker att finanskrisen är ett hög aktuellt ämne att diskutera. Något som borde belysas mer är hur kulturutbudet har påverkats. Hos oss finns det ett intresse av att studera detta lite djupare än vad tidigare forskning gjort som finns kring området. Dessutom kunde vi se att kulturutbudet väcker mycket debatt i en mängd olika mediesammanhang och är ett ämne som skrivits mycket om den senaste tiden. Vi började diskutera om olika händelser som hände runt vår omgivning när flera verksamheter är på risk att läggas ner eller redan lagts ner. Samtidigt som vi ser denna utveckling funderade vi kring hur finanskrisen är en orsak till att fler tvingas lägga ner vilket leder till att kulturutbudet försämras. Med anledning av att vi idag går igenom en låg konjunktur finns det en stor risk att även kulturen påverkas eftersom att all finansiering minskar samtidigt som både staten och inte minst privatpersoner väljer att hålla i pengarna. När vi talar om finanskrisen menar vi de händelser som inträffade i USA när flera av de största bankerna tvingades slå igen eftersom att det var ett växande problem med folk som lånat pengar utan att ha möjlighet att betala tillbaka. Det hela växte till en världsomfattande händelse som inte bara berörde ett land utan hela världens ekonomi föll till följd av detta. Under hösten 2008 slog denna kris till på riktigt men redan ett år innan gick det förutspå att raset skulle inträffa ändå var det försent att sätta stopp för vad som kom att bli starten av finanskrisen som vi nu idag får se effekterna utav.

Syfte

Uppsatsen har som syfte att belysa hur en stor och global händelse som finanskrisen är, inte bara ger konsekvenser på det stora utan även på en lokalnivå. Syftet är att utgå från den lokala nivån, i form av Söderhamn, vilket tar upp stor del av uppsatsen. Utifrån finanskrisen som slog till hösten 2008 studerar vi hur Söderhamn har fått lida av exempelvis nedskärningar inom området som berör kulturutbudet. I uppsatsen vill vi undersöka hur krisen kan göra att vissa verksamheter tvingas läggas ner till följd av att pengarna som skulle satsas plötsligt inte finns kvar längre. Det som händer i förlängningen av denna kris är något vi vill studera. Under arbetets gång kommer även regeringsskiftet som skedde under 2006 i Sverige att finnas i åtanke.

Frågeställning

Har det blivit sämre kulturutbud till följd av finanskrisen i jämförelse med hur det såg ut tidigare i Söderhamn?

Har finanskrisen påverkat kulturen ekonomiskt?

Har människor sämre engagemang på grund utav finanskrisen?

Får kulturen större utrymme i den politiska agendan under kristider?

Avgränsning

När vi i uppsatsen talar om kulturutbudet så definieras det i form av verksamheter som finansieras från kommun- och statliga-bidrag samt finansiering från sponsring. Valet av ämne kring kulturutbudet har sitt ursprung ur den diskussion som har uppstått kring att utbudet har försämrats. Vi väljer att lägga fokus på Söderhamn och det lokala i sammanhanget, utifrån det globala. Här har det också funnits diskussioner kring ämnet på samma sätt som på regeringsnivå. Avgränsningen i uppsatsen består i att vi lägger tyngdpunkten på de ekonomiska och vilka förändringar som skett efter finanskrisen. Detta gör vi genom att studera ämnet genom tre olika steg, vilka vi utvecklar i metoddelen. Den centraldelen som vi utgår ifrån är det lokala, Söderhamn, för att sedan se på hur yttre faktorer inom de ekonomiska områdena påverkar det lokala rent ekonomiskt.

Teori

Under teori är det tänkt att vi utvecklar de olika modellerna som finns kring välfärdsstater utifrån dessa olika som finns att läsa i ”Socialpolitiska klassiker”. De tre olika som presenteras är T.H. Marshall, R.M. Titmuss samt G. Esping-Andersen och de alla utvecklar sina teorier kring hur de ser på den socialpolitiska utveckling inte bara med Sverige som utgångspunkt utan över hela världen. Boken bygger på tre olika modeller som tas upp gällande utvecklingen av välfärdsstaten där T.H. Marshall är den första som nämns i texten efter att han skrev en essä kring ämnet. Denna text skrev han år 1949 men den tar upp flera olika aspekter historiskt vilket jag ser som en stor punkt att inleda vår uppsats med i teorin. Att vi visar på att vi är insatta i vad han tar upp i sin essä där den viktiga utgångspunkten ligger i att utveckla socialt medborgarskap. Där ingår även skyldigheter och rättigheter mot staten. Det är kortfattat om vad första modellen bygger på.

Den andra modellen som nämns i boken är R.M. Titmuss som skrev en bok kring ämnet när han var verksam på 1950- och 1970-talet där han utvecklar det som Marshall kom fram till. Boken presenterar historiska händelser ännu en gång i inledningen av presentationen av modellen. Under denna teori ligger mycket vikt på krig som härjat i världen och hur välfärdsstater organiserat sig i dessa tider. Han ger en definition av vad en välfärdsstat innebär mer ingående i sin modell kring utvecklingen. Dessutom tas flera olika skillnader upp som tillämpats på olika platser samt hur händelser påverkat.

Den sista modellen som tas upp är G. Esping-Andersen som talar om tre viktiga punkter som han berör på olika sätt. Dessa tre olika begrepp som han använder sig av för att beskriva välfärdsutveckling och socialpolitiken är välfärdsregim, de-kommodifiering och stratifiering. Tre begrepp som utvecklas genom beskrivningar kring varje område. När Esping-Andersen talar om välfärdsregim menas begreppet att det är en styrelseform eller ledning av landet. (fotnot sidan 10) Det andra begreppet han tar upp är de-kommodifiering vilket i detta fall beskriver relationerna mellan marknaden och staten. Ett exempel som tas upp är en uppdelning mellan hur de Nordiska länder i jämförelse med övriga, rent politiskt, där det tydligt går att se vilken Socialdemokratisk välfärdsstatsregim vi formats utifrån.

Tyngden i det som går att återkoppla till ämnet vi diskuterar i uppsatsen ligger närmast till hands gällande den modellen som G. Esping-Andersen tar upp. Något som han nämner som

viktigt i en välfärdsstat är frågan om på vilket sätt staten ska garantera medborgare ekonomiskt stöd utanför marknad som ses som en social rättighet. (Fotnot sida 141) Detta går att återknyta till hur det politiska arbetet sker i dagens läge vad gäller kulturpolitiken i Sverige som har en stor del av det uppsatsen kommer att handla om. Att staten har en viktig del i hur kulturutbudet ska främjas är väldigt viktigt inte bara med tanke på att det kulturella är en av byggstenarna i ett fungerande samhälle dock är inte just frågan om kulturutbudet någon av grundstenarna i välfärden. Ett av de begreppen som Esping-Andersen använder sig av centralt i sin modell är de-kommodifiering vilket nämndes tidigare i texten. Detta begrepp är klassiskt i sammanhanget och beskriver relationerna mellan marknaden och (välfärds)staten. Att det finns flera kvalitativa skillnader mellan jordbrukssamhället och industrisamhället framhåller han genom att knyta an till historisk och sociologisk forskning som finns inom området som han tydligt framhåller. (Fotnot 142) Ännu en aspekt som är viktig att ta upp i denna uppsats är hans resonemang kring hur den anställda blir påverkad av konjunktursvängningar vilket leder till att arbetaren blir utan inkomst. Just detta är vad som också har inträffat i den lågkonjunktur som vi befinner oss i nu till följd av finanskrisen. Denna säkerhet som är en av de viktiga delarna i välfärden blir helt plötsligt en osäkerhet för medborgaren i en välfärdsstat och detta går att återkoppla till kulturen på flera olika sätt.

För att försöka få en bild över hur det gått ut historisk i Sverige när det gäller politiken går det att ta hjälp av det som Esping-Andersen uttrycker i sin bok eftersom att de grundläggande ideologierna vi har idag har ursprung från makten socialdemokratiska partiet hade från 1932 till och med 1976. Denna långa epok som det socialdemokratiska partiet satt vid makten har satt sin prägel på mängder av områden på hur landet formades till den socialdemokratiska välfärdsstatsregimen som Esping-Andersen menar. Grunderna kring hur olika reformer verkar än idag går att finna redan här om vi ser ur ett historiskt perspektiv vilket känns relevant att göra kring kulturpolitiken som vi studerar. Det som skiljer från andra regimstater, som liberal eller konservativ, är specifikt denna fråga om hur viktig roll familjen eller marknaden har som välfärdsaktör. Enligt socialdemokratisk syn har de statliga instanserna en stark roll. (Fotnot 152) Även här går det att se kopplingar till hur kulturpolitiken ser ut i regerings arbete under vår tid, 2009. Dock är denna politik under stor förändring.

Slutligen för att återkoppla till det som vi anser vara en viktig del i det globala, hur finanskrisen har satt spår i samhället på flera sätt och för att se till hur den socialpolitik vi haft i Sverige blir det stora konsekvenser. Precis som nämns som en av de viktigaste delarna för att välfärden ska fungera på i rätt riktning kräver det att det är hög grad av sysselsättning. (Fotnot

152) För att bevara den positiva utvecklingen i välfärden krävs det att sysselsättningen är hög därför syns det i flera aspekter att vi går igenom en ekonomisk kris eftersom att många är arbetslösa och sysselsättningen är låg.

Något som också är en viktig del av uppsatsen är kriser som kommer och går samt hur dessa går att koppla samman med det som Esping-Andersen tar upp gällande välfärdsstaten. Kring detta område finns det en mängd med teori från tidigare kriser som vi gått igenom och hur detta påverkat specifikt den svenska välfärdsmodellen. En bok som tar upp just detta ämne är ”Den svenska välfärdsmodellen – utveckling eller avveckling?” där mycket fokus läggs kring 1990-talets kris som på samma sätt som finanskrisen var en global händelse som gjorde avtryck i Sverige på en lokal nivå. Det finns ingen teori att tillgå gällande kulturen och hur det påverkades, utan fokus ligger kring just välfärden. Som nämns i boken ser många 1990-talet som arbetslöshetens årtionde när mängden människor utan arbete ökad drastiskt under en längre period. I förlängningen påverkade denna höga andel arbetslöshet inte bara de som drabbades direkt utan även deras familjer och även samhället. Denna höga arbetslöshet som rådde under 1990-talet finns fortfarande kvar som spår i dagens politik när villkoren för att söka bidrag i olika former har blivit tuffare, främst vad gäller socialbidrag. Anledningen till detta är att utrymmet för att betala ut ersättning av olika slag minskade. Det som tidigare var en självklarhet när det gäller välfärdens modellen som Sverige har som grund i socialpolitiken kring att staten ska stötta privatpersoner ekonomiskt som en säkerhet för en medborgare förändras drastiskt. Helt oväntat från den utveckling som blev utifrån krisen började fler privatpersoner vända sig till privata eller halvprivata marknadslösningar från att tidigare vänt sig till offentliga system. På detta sätt fick den svenska välfärdsmodellen känna av att det var en hög arbetslöshet och att privat aktörer gick in istället för staten. På samma sätt går det se hur samhället ser ut mer idag där grunden ligger i en kris som världen gick igenom under 1990-talet. (Fotnot sida 14)

Detta går att återkoppla till den ekonomiska krisen som råder idag dessutom är sanningen den att lågkonjunkturer kommer med jämna mellanrum vilket det finns flera exempel på om vi ser bakåt i tiden där den största hittills är den kris som rådde under 1930-talet när hela världen gick igenom en kris på samma sätt som vi gör idag. Men att en så viktig del i Sverige gällande socialpolitiska grunder vad gäller välfärden som Esping-Andersen tar upp präglas av olika nedåtgående trender i samhället när sysselsättningsnivån sjunker till följd av minskade arbetstillfällen. Detta ger spår på hur vi mer och mer övergår till privat eller halvprivat lösningar på olika sätt inte bara inom sjukvård och andra instanser som ses som en

självklarhet i ett samhälle. Utan även inom områden som kulturpolitik får detta konsekvenser. Att förändringarna som boken tar upp är relevanta att ta upp med tanke på flera aspekter.

Här måste vi fylla på med teori kring globalisering!

Metod

För att få en bra bild över det vi studerar kring kulturutbudet och hur det har påverkats av finanskrisen har vi valt att göra detta i tre steg. Dessa olika steg består av lokal-, regerings- samt globalnivå till detta använder vi oss av material som finns kring dessa områden för att komplettera med en intervju som vi gjort med Anna Lindqvist som arbetar i Söderhamn som chef över kultur och fritid i kommunen.

Steg 1 - Lokalnivå

För att utgå från den lilla staden som uppsatsen kretsar kring Söderhamn, en liten ort i Gävleborgs län där vi ser på vilka konsekvenser som blivit till följd av yttre händelser. Till vår hjälp finns en mängd protokoll från möten där det tydligt går att se vilka nedskärningar som skett i staden. Detta fungerar som första steget när vi studerar kulturutbudet eftersom att det är konkreta händelser som går att ha som centrala för att sedan gå vidare med nästa steg och försöka se hur detta hänger samman. Därav har Söderhamn en väldigt viktig roll i denna uppsats när staden fungerar som case kring det vi sedan studerar.

Steg 2 – Regeringsnivå

I nästa steg har vi främst den senaste propositionen som regeringen lagt fram, ”Tid för kultur”, som utgångspunkt. Där arbetet kring kulturen presenteras och förslag på vilka förändringar som kan tänkas ske i framtida arbetet. Med hjälp av denna går det koppla samman med första steget där det konkret går att se hur regeringen i form av staten arbetar med kulturpolitiken i dags läget samt om det skett några förändringar till följd av tredje steget som presenteras nedan. Att lägga en tyngd på regeringsnivå är väldigt viktigt för att överhuvudtaget ha förutsättningarna till att se hur Söderhamn som kommun arbetar med dessa frågor, grunden går att hitta i hur Regeringen arbetar med kulturpolitiken.

Steg 3 – Globalnivå

Det tredje steget som vi använder oss av när vi diskuterar i uppsatsen är på globalnivå där finanskrisen har en stor roll när det är något som sker globalt på en helt annan plats i världen, ändå påverkar det hur kulturutbudet ser ut i Sverige och Söderhamn. På globalnivå går det tydligt att se hur allting hänger samman och att det som vi ställer oss frågande till kring hur finanskrisen satt spår i arbetet kring frågan på lokalnivå påverkas av yttre faktorer.

Anledningen till att vi räknar globalnivå som det sista steget i studien är att lokalnivå är mer konkret mer än den globala när det finns en mängd spekulationer kring vad som har påverkats

men på steg ett i vår studie finns de konkreta svaren på dessa spekulationer. På en global nivå är svaren abstrakta men ändå måste vi förhålla oss till detta i uppsatsen.

Material

På de olika stegen använder vi oss av olika material för att bygga uppsatsen. Under lokalnivå arbetar vi med protokoll som finns från olika möten som kultur och samhällsutveckling har haft i kommunen, där går det se hur det ekonomiska sett ut den senaste tiden just på denna avdelning. Detta material använder vi som en grund i senare del av arbetet. Till vår hjälp i Söderhamn har vi också gjort en intervju med Anna Lindqvist som är chef över området kultur och fritid för att få mer information som kompletterar dessa protokoll som finns att tillgå., även hennes personliga åsikter kring frågan. Intervjun är genomförd i Söderhamn den 18 november 2009 och finns med som bilaga. Annas svar används som komplement till det vi fått fram från möten. Vad gäller steg två, regeringsnivå, finns propositionen kring kulturpolitiken som en viktig grundsten kring studien. I den framgår det hur Sverige i framtiden ska arbeta kring dessa frågor vilket är en stor del av det vi studerar även om det inte är något beslut taget kring denna proposition går det använda sig av information som tas upp i den. Tid för kultur som proposition heter är framarbetad under året men presenterades så sent som 21 september 2009 den tar även upp delar om lågkonjunkturen vilket är nästa steg som tas upp i uppsatsen. Under studien kring globalnivå ligger tidningsartiklar som är skrivna om ämnet, finanskrisen, som grund. Med hjälp av dessa går det få en lättare beskrivning kring vad krisen innebär och vad som är bakgrunden till raset samt vilka konsekvenser det har gett världen över. På detta steg är det svårt att hitta något lika konkret som det finns under de övriga stegen eftersom att denna nivå är enormt stor när den rör hela världen och inte en specifik geografisk plats på samma sätt som lokal och regering. Som nämnts tidigare bör man ändå ha detta i åtanke när ämnet studeras eftersom att det globala har stor inverkan på det som sker på de två övriga steg även om det är abstrakt att studera.

I uppsatsen används det material som finns kring dessa olika steg för att i en senare del vävas samman med de teorier som finns kring området som studeras, kulturutbudet och följderna av finanskrisen. Till vår hjälp har vi teorierna kring välfärdssamhälle med utgångspunkt från Sverige och hur den politik som bedrivs idag lade sin grund under en lång epok av socialpolitiskt styre. Detta arbete kring välfärdssamhället går även översätta till hur kulturen ser ut idag och hur staten arbetar med dessa frågor gällande bland annat finansiering. I teorin diskuteras även teorier kring globalisering och hur det stora påverkar det lilla och vice versa, detta är en relevant del att ta med i uppsatsen när globalisering ligger till grund för det som

studeras. Dessa båda teorierna vävs samman i en slutlig diskussion och analys kring de olika stegen med utgångspunkt från det material som finns kring området. För att kunna använda oss av dessa teorier har vi flera böcker som tar upp de olika teorierna där två böcker berör området kring välfärdsstaten och en bok som tar upp globaliseringsteorier.

Referenslista

Litteratur:

Håkan Johansson (2008). ”Socialpolitiska klassiker”, Malmö Författaren och liber.
”Den svenska välfärdsmodellen – utveckling eller avveckling?”

Intervjuer:

Anna Lindqvist 18 november 2009

Internetkällor: